

О. О. Рафальський,
Я. С. Калакура,
В. П. Коцур,
М. Ф. Юрій

Книга 2

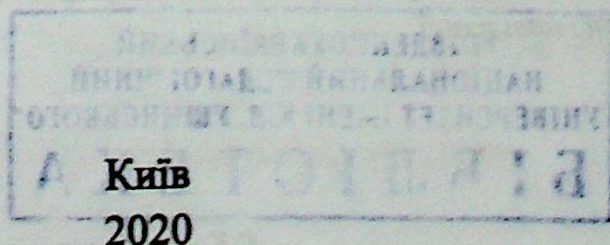
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ КОД української культури і цивілізації

Національна академія наук України
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса

О. О. Рафальський, Я. С. Калакура,
В. П. Коцур, М. Ф. Юрій

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ КОД УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ І ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Книга 2

316.722(477)

УДК 316.422+342.4; 340.12 (045)

ББК 28.71я73. П57 (4УКР)

А 72

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України (протокол № 8 від 24.12.2019 р.).

Керівник авторського колективу О. О. РАФАЛЬСЬКИЙ – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.

Рецензенти:

В. Г. КРЕМЕНЬ – доктор філософських наук, професор, академік НАН України, президент НАПН України;

В. К. БОРИСЕНКО – доктор історичних наук, професор, завідувач відділу Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України;

В. П. КАПЕЛЮШНИЙ – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Ю. Ж. ШАЙГОРОДСЬКИЙ – доктор політичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.

Для оформлення обкладинки використано гравюру В. І. Віхтинського «Бандурист» з люб'язного дозволу правовласника А. Г. Уманського.

Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) О. О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (науковий редактор). Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 2. – 536 с.

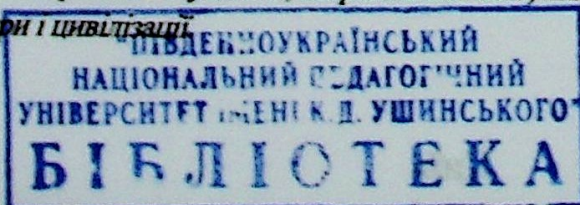
ISBN 978-966-02-9281-9 (загальний)

ISBN 978-966-02-9283-3 (Кн. 2.)

ПД9921

З'ясовуються історичні, теоретичні та методологічні засади наукового пізнання антропологічного коду української культури і цивілізації, їх самобутності і загадковості, в епіцентрі яких перебуває Людина як унікальна і найвища цінність. Розкривається його сутність як сукупність образів, засобів біологічного і соціокультурного характеру, пов'язаних з певним комплексом стереотипів свідомості окремої людини або групи людей, які виражаються в архетипах, менталітеті, інтелектуальному, моральному і матеріальному житті, в політичній і соціальній організації суспільства, його культурі та цивілізації, транзитному характері і здатності успадковуватися. Аналізується зміст і функції антропологічного коду культури та цивілізації на різних етапах історії України – від найдавніших часів до сучасності як системи значень і типів мислення людини, її психології і менталітету, способів сприйняття нею цінностей, інтелектуального і емоційного розуміння світу, певної культури та цивілізації. Стрижнем антропологічного коду культури виступає людина, а антропологічного коду цивілізації – суспільство.

Спростовуються різного роду теорії втрати ціннісно-сміслової форми буття людини в умовах глобалізації сучасного світу, парадигма «русского міра», коду так званої «общерусской» культури, канонічної території, цивілізації, спільного коріння, генетичного і культурного розвитку українського і російського народів. Видання розраховане на науковців і викладачів історії, філософії, культурології, політології, етнології, учителів, аспірантів і студентів, широке коло осіб, які цікавляться антропологічним осмисленням української культури і цивілізації.

УДК 316.422+342.4; 340.12 (045)

ISBN 978-966-02-9281-9 (загальний)

ISBN 978-966-02-9283-3 (Кн. 2.)

© Колектив авторів під керівництвом О. О. Рафальського, 2020.

© Інститут політичних і етнонаціональних

досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Людина в координатах зародження, злету і кризи модерну: український контекст	9
1.1. Модерністський проект Людини і культури.	10
1.2. Антропологія українського націєтворення.	23
1.3. Малоросійство та москвофільство: українська людина пограниччя.	42
1.4. Життя і творчість Тараса Шевченка як ключ до антропологічного коду українців.	61
1.5. Людина в умовах політизації українського руху та національної ідеї на Наддніпрянщині та Галичині.....	79
1.6. Модерн в українській освіті, літературі та мистецтві.	95
Розділ 2. Антропологія української культури на переломі: від модерну до модернізму	110
2.1. Антропологія модернізму: сутність та ідеологія.	111
2.2. Революційний тероризм та анархізм як антропокультурні чинники нової епохи.	121
2.3. Людина в координатах націоналізму.	149
2.4. Дискурс модернізму в українській літературі та мистецтві.	162
Розділ 3. Антропологічно-політологічний погляд на Україну доби воєн і революцій	180
3.1. Перша світова війна як культурна і ментальна травма української людини.	181
3.2. Людина в Українській революції як головний соціокультурний і політичний фактор відродження національної державності.....	204
3.3. Людинознавче осмислення Акту Соборності України.	235
3.4. На шляху до цивілізаційної ідентифікації українців Сходу і Заходу.	254
3.5. Літературно-мистецький образ людини на тлі «війни та революції».	274

Розділ 4. Політична та культурна експансія більшовицького тоталітаризму в Україну як чинник антропологічної кризи.....	288
4.1. Український контекст насадження антропології советського імперіалізму у форматі російськовладної традиції.....	289
4.2. Антропологія сталінських репресій і голодоморів в Україні.	307
4.3. Тоталітарна культура і українська людина в ній.	319
4.4. Повсякдення української людини в роки Другої світової війни і повоєнних лихоліть.	343
4.5. Людський вимір хрущовської «відлиги» і горбачовської «перебудови».	362
4.6. Антропологічні наслідки денаціоналізації українського суспільства.	381
Розділ 5. Антропологічний поворот в умовах утвердження незалежності України, сучасних інтеграційних та глобалізаційних процесів	393
5.1. Людський фактор відновлення державної незалежності України. ...	394
5.2. Цивілізаційні зміни на пострадянському просторі і декомунізація суспільства.	412
5.3. Українська особистість і постсовковий синдром.	425
5.4. Антропологія влади і соціокультурного простору.	442
5.5. Людина в інтер'єрі постмодерну та соціокультурної кризи.....	460
5.6. Антропологічні контури Революції Гідності та її уроки	473
5.7. Вибори шостого Президента України та нового парламенту як дзеркало постмодерну.....	485
5.8. «Віднесені вітром»: українська людина на чужині.	502
Підсумкові висновки.....	522
Summary	533